

על מה אנו נלחמים? למה העולם מוכרח ארץ ישראל חזקה? ומדוע דווקא במקום הזה?

משפט יפה אומר: "כשהגלים מתחזקים – החוזקות מתגלות". התמודדות עם קושי, מחייבת אותנו לגייס את האמונות העמוקות שלנו. להציף אל התודעה את תפיסות הבסיס המקיימות אותנו.

המשבר הקשה עמו מתמודדים, מעורר תהיות קשות ובסיסיות: למה אנו נלחמים בעצם? למה העולם מוכרח ארץ ישראל חזקה ותוססת? ומה החשיבות של המקום הספציפי בו שוכנת המדינה? האם לא היה עדיף להקים אותה לכתחילה בשכונה יותר שקטה ברחבי העולם, אוגנדה כמשל?

במבט רחב יותר, השאלות האמתיות הן לא עלינו, אלא על הקב"ה: מדוע הוא מצווה את אברהם לעזוב את מולדתו ולהקים את הארץ היהודית במקום אחר? וכי אברהם לא היה יכול להיות יהודי טוב בחרן? הרי היהדות היא לא שיטה כלכלית או מדינית, היא שיטה רוחנית, דרך לעבוד את ה' ואפשר לעבוד אותו בכל מקום? במיוחד שהקב"ה עצמו פועל ומתגלה בכל העולם, הוא מחולל ניסים במצרים, שולח את יונה לניווה ומעניש את נבוכדנצר בבבל, ומהי הייחודיות של הארץ?

ולמה באמת נשלח אברהם דווקא לכאן, מקום רחוק ומנותק ממרכז העולם בזמנו של אברהם - איזור מסופוטמיה, ששוכן בני שני הנהרות, הפרת והחידקל, בין עיראק לסוריה של ימינו?

האלישיך הקדוש מעלה את התמיהות הללו כבר לפני 400 שנה, מיד כשאברהם נשלח ארצה:

1. אלישיך בראשית יב: 'לך לך אל הארץ אשר אראך' ... נפלא ממני יתרום בדבר הזה: על האדם עצמו יאמר, מה תיתן ומה תוסיף בי ארץ ישראל? והלא כאיכותי בחוץ לארץ איכותי בארץ? ועל עצם הארץ יאמר, הנה הארץ וחוץ לארץ ממזרח שמש עד מבואו גוף אחד ומה בין חלק זה לחלק זולתו?

כמובן, הטענה המרכזית לקיומה של מדינתנו היא, שעם ישראל חייב שלטון עצמאי. הן כדי לשמור על החופש הדתי והן עבור הביטחון הלאומי בו דם יהודי לא הפקר ו'לעולם לא עוד'. אבל מה נענה ליהודי שאיבד את תחושת הביטחון? שהחיים נראים לו רגועים במקום אחר? ובעיקר: מאיזו סיבה אנחנו תקועים כאן, בשכונה הזו? למה לא נעביר את המדינה ללוס אנג'לס?

הכול בהשגחה פרטית והפרשה הזו מתאימה בהחלט לבירור הזה. פרשת השבוע היא **פרשת הלידה של ארץ ישראל** ומספרת שתי תגליות מדהימות על הארץ הזו: על האדם הראשון שיצא עם משפחתו לארץ – תרח אבי אברהם, ועל המקום היחיד בעולם בו לא ירד המבול – ארץ ישראל.

הטענה שלנו תהיה כי העולם חייב את ארץ ישראל בתור **ארמון לשכינה**. בתור המקום בו נושקים השמים לארץ. ארץ ישראל חזקה היא לא רק אינטרס שלנו, אלא של הקב"ה. היא המרחב היחיד בעולם בו שוכנת הקדושה בצורה **פיזית**. האלוקים צריך אנשים, צריך זמן וצריך **מקום**. מרחב בו מתקיימים חיים יהודיים: לוח השנה עברי, השפה היא לשון הקודש, הכלכלה מתנהלת על פי הסולידריות שלנו ושיטת המשפט יהודית.

אבל למה כאן? הסיבה מרגשת ונוגעת במיוחד לימינו: **כאן אי אפשר לשכוח ממנו**. בנקודה הזו של הגלובוס **מוכרחים להרים את העיניים למעלה**. ארץ ישראל היא פגיעה וזה סוד חוזקה. ראשית, הסיבה החקלאית: ארץ ישראל נמצאת בנקודה חריגה במזרח התיכון, בה גם יש חקלאות וגם אין גשם, והאדמה מחייבת לפנות לה' בתפילה בכל שנה מחדש. שנית, הסיבה הדתית: ארץ ישראל היא המקום הכי חשוב להכי הרבה אנשים בעולם. מיליארדי אנשים משלוש דתות שולחים לכאן ידיים ולכן אף פעם לא יהיה קל. אבל זה סוד כוחנו: אנו מוכרחים לזכור את ייעודנו ובמי אנו תלויים.

המסקנה מהשיעור מתבקשת: במקביל להגנה הגשמית על הארץ, שהיא קריטית ומכרעת תמיד, אנו מוכרחים לעשות את הארץ הזו ראויה לשם שלה. אם רוצים שארץ ישראל תשמור עלינו, אנו מוכרחים לשמור עליה ולהיכנס לממד רוחני, להוסיף התחזקות רוחנית לטובת החיילים ולהתחזק בקשר העמוק עם ה'. כך נזכה לראות שוב את כל הניסים שראו כאן בלי סוף.

הנה סיפור אחד, שזכה לפרסום רב בשבוע שעבר: גיא מדר הוא מפקד גדוד בקבע, שהיה בשמחת תורה בקרית גת. כששמע על החדירה בעוטף, לקח את הנשק וטס לאזור המסיבה ברעים. הוא פרץ פנימה והרג 5 מחבלים. אחר כך עלה על ניידת משטרה במטרה לצאת מהמקום, ואז החלו לירות עליהם ללא הפסקה. מדר נפצע ברגליים והתגלגל מחוץ לאוטו לתעלה בצד הכביש. במשך שעתיים שכב מדמם וסביבו עשרות מחבלים חמושים.

החיילים התקרבו וראו אותו שוכב עם נשק ביד. הוא לא היה במדים והיו בטוחים שהוא מחבל. הם איגפו אותו במטרה לירות בו, אבל אחד צעק: "הוא משלנו, הוא לובש ציצית..."

זה בדיוק העניין: ארץ ישראל תשמור עלינו, כשאנו נשמור עליה להיות ראויה לשמה: ארץ הקודש.

ב. בואו נתחיל מתגלית היסטורית משמעותית מסוף פרשת השבוע, נח. פרשת נח היא פרשת הלידה של ארץ ישראל והפעם הראשונה בה מוזכרת בתורה. אבל לפני כן, יש עוד כמה רמזים.

ראשית בדרך צחות: רמז למצבנו כיום בארץ. כאשר 'ותמלא הארץ חמס' - הקב"ה מגיב בהשחתה מוחלטת. בעוד שמול אויבים אחרים מגלה הקב"ה איפוק, את דור הפלגה הוא רק מפזר ברחבי העולם, כלפי המצרים הוא מסתפק בהריגת הבכורות, ואפילו כלפי עמלק מצווה להרוג רק אותם ולא את האדמה שהם דורכים עליה. אולם בדור המבול הוא מוחק את כל מה שהיה ומציף את העולם במים רותחים מראשי ההרים את עומק תהומות האדמה.

אולי יש כאן רמז, שמול החמס אין פתרון נחמד, חוץ מטיהור ואתחול של המציאות...

שנית, פרשת נח מתארת את גבולות ארץ כנען וגם כאן יש רמז חשוב. הנושא הוא פיזור צאצאי נח בכל העולם, שיצרו את העמים והלאומים השונים והתורה אומרת: "ואלה תולדת בני נח שם חם ויפת ויולדו להם בני אחר המבול ... מאלה נפרדו איי הגוים בארצתם איש ללשנו ... ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען ... ואחר נפצו משפחת הכנעני, ויהי גבול הכנעני מצידן באכה גררה עד עזה, באכה סדמה ועמרה ואדמה וצבים עד לשע".

התורה מתארת כי גבולות ארץ כנען היו מצידון בלבנון שבצפון וירדו בצד מערב לכל אורך קו החוף עד עזה, ובצד מזרח לכל אורך שפך הירדן עד סדום. כך שיש כאן רמז מפורש שעזה שייכת לנו...

שלישית וזה הנושא העיקרי: פרשתנו מגלה חידוש עצום אודות העלייה הראשונה ארצה. ארץ ישראל הייתה כה ידועה בסגולותיה, שהיוזמה הראשונה לעלייה ארצה הייתה בכלל **אנושית ולא אלוקית**. בני אדם בחרו בארץ, לפני שהארץ בחרה בהם.

אם נשאל כל יהודי, מי הראשון שעלה ארצה, למה עשה זאת, ואיפה הדברים מסופרים? נקבל תשובה מוסכמת: אברהם ושרה יצאו מחרן לארץ כנען, בפרשת לך לך, וזאת בהמשך לציווי האלוקי "לך לך מארצך". כך אכן מתחילה הפרשה הבאה:

בראשית יב: ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך: ואעשר לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה: וילך אברם כאשר דבר אליו ה' ... ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ... ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען.

כאן עולה תמיהה עצומה בפסוקים האחרונים בפרשה שלנו, שמספרים סיפור אחר לחלוטין.

בראשית יא: ואלה תולדת תרח, תרח הוליד את אברם את נחור ואת הרן והרן הוליד את לוט: וימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו באור כשדים ... ותהי שרי עקרה אין לה ולד: ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן וישבו שם.

הרבה לפני שה' ציווה את אברהם ללכת מחרן לארץ, תרח לקח את משפחתו **ביוזמתו** מאור כשדים "ארצה כנען". הם רק נעצרו בחרן ולא השלימו את תכניתם ואברהם השלים את התוכנית לאחר

הדחיפה של ה'. וכל אחד שואל: מה הביא את תרח ללכת לארץ, הרבה לפני הציווי וההבטחות? מה היה להם ללכת רחוק, לקצה השני של המזרח התיכון, כשעוד לא הייתה זו ארץ ההבטחה?

אבן עזרא פותר את הבעיה בפשטות: **הנכון בעיני שפרשת לך לך שאמר ה' לאברהם קודם זה הפסוק 'ויקח תרח'... וכאשר בא תרח אל חרן, ישר המקום בעיניו וישב שם ומת. ואין מוקדם ומאוחר בתורה.**

אין מוקדם ומאוחר בתורה והציווי של פרשת לך לך נאמר עוד קודם היציאה של תרח לחרן. כך שהייתה רק יציאה אחת ארוכה, משום הציווי לאברהם אבינו "לך לך". אלא שתרח נתקע עם בני משפחתו בחרן ולא השלים את התכנית, ואילו אברהם היה זה שקיים את הציווי כראוי.

השאלה על ביאור האבן עזרא היא, למה נאמר "ויקח תרח", בעוד שאברהם היה זה שקיבל את הציווי לעלות ארצה ואף צווה "לך לך מבית אביך"?

מנגד, הרמב"ן לומד את סדר הדברים כפשטם: מדובר היה בשתי יציאות שונות. תרח יזם **מדעתו** את היציאה הראשונה מאור כשדים לארץ ישראל ורק נתקע בחרן בדרך. מה שקרה הוא, שתרח ומשפחתו היו מוכרחים לברוח בחופזה מאור כשדים והם בחרו ללכת ארצה כנען.

הרקע לבריחה ידוע והתורה רומזת עליו במילים "וימת הרן על פני תרח אביו". מה פתאום מת הרן, בשעה שהיה הבן הצעיר? ולמה חשוב לתורה לספר על מותו, בשעה שהוא אינו חלק מהדמויות המרכיבות את הסיפור היהודי? הרן מת כתוצאה מהמאבק שניהל אברהם אבינו להפצת האמונה ונזרק לאש של נמרוד, והרן לא החליט אם הוא משל אברהם או משל נמרוד ונזרק לאש ומת. האירוע יצר מתח סביב משפחת תרח והם לא היו יכולים להמשיך שם והחליטו מדעתם לעלות ארצה כנען.

אבל עדיין לא ברור למה החליטו ללכת דווקא לכנען? המפרשים מוציאים מכאן תובנה גדולה ביחס לארץ ישראל: הארץ הזו הייתה מפורסמת בין העמים בתור ארץ **הסגולה והניסים** ולכן היוזמה הראשונה להגיע אליה הייתה **אנושית**. כך שלפני שהייתה ארץ **ההבטחה**, היא הייתה ארץ **החלומות**.

(ועדיין נזקק אברהם לציווי והבטחות כדי להשלים את התכנית, כיון שמשפחתו הסתדרה בחרן וייתרה על החלום להגיע ארצה. זה בהחלט צעד קשה לעזוב את "ארצך, מולדתך ובית אביך"¹ ולצאת לבד לארץ רחוקה ולא נודעת. הציווי וההבטחות גרמו לו להיפרד מהם ולצאת לדרך חדשה).

ספורנו: 'ללכת ארצה כנען' - המוכנת אל גרם המעלות במושכלות, כאמרו: 'ארץ אשר ה' א-לוקיך דורש אותה', ולא הזק אוירה בגשם המבול כאמרו (יחזקאל כב, כד) 'לא גושמה ביום זעם'.

היות שמשפחת תרח 'סבלה' מבן רוחני כאברהם, שניהל מלחמה נגד כל העולם וסיבך את משפחתו, היה ברור שהם בורחים למקום מזוכך שראוי לחוויות מיסטיות. רק מקום אחד כזה: ארץ ישראל.

רבנו בחי"י כותב סיבה נוספת לכך שנמשכו ללכת ארצה:

רבנו בחי"י: 'ותהי שרי עקרה אין לה ולד' - יש נשים עקרות ששוהות זמן מרובה ואחר כך יש להם בנים, והגיד הכתוב שהיתה עקרה והוסיף: 'אין לה ולד'. כלומר: שאין בטבעה להיות לה ולד לעולם. על כן הסכימו אברהם ושרי לצאת משם וללכת ארצה כנען, אולי בזכות הארץ הקדושה יבנו שם.

רבנו בחי"י מפנה את תשומת הלב לכך, שהפסוק האחרון לפני "ויקח תרח" הוא עקרותה של שרה. מכאן שההליכה הייתה במטרה לפתור את הכאב המשפחתי, מתוך תקווה שזכותה של הארץ תחולל נס לשרה². ראו תוספת עשירה בהערה³.

¹ מה שהתורה קוראת לחרן "ארצך ומולדתך", אף שמזמן עזבו את מולדתו באור כשדים, מבואר ברש"י ריש לך לך: "הלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד לחרן, אלא כך אמר לו התרחק עוד משם וצא מבית אביך".

² ומה שנאמר "ויקח תרח", אף שההליכה הייתה עבור אברהם ושרה, מבאר רבינו בחי"י שנתנה התורה כבוד לתרח כראש המשפחה, כמי שיזם את ההליכה (שהאומר של אברהם ושרה הוא גם אינטרס של הסבא תרח).

³ הזוהר מוציא מכאן מסקנה משמעותית שראויה לאריכות יותר בהזדמנות אחרת (זוהר א עז, ב): "ובשעה שיצאו מה כתוב בהם, 'ללכת ארצה כנען', כי רצונם היה ללכת שם. מכאן למדנו שכל מי שבא ליטור עוזרים לו ... ומטרם שנתעורר מעצמו מתחילה ללכת לארץ כנען, לא כתוב 'לך לך'. הרי שהבא ומתעורר מעצמו

ועדיין לא ברור, מאיפה נודע לעובד אלילים כתר, סגולותיה של הארץ המובטחת? הנה הספורנו שהובא לעיל אמר בקצרה נקודה מדהימה שראויה לאריכות רבה: ארץ ישראל כבר הייתה מפורסמת כארץ הקודש, שכן היא הייתה המקום היחיד בעולם בו לא ירד מבול.

בואו נחזור אחורה אל הנושא המרכזי של הפרשה. רוב פסוקי פרשת נח מוקדשים לתאר את כמויות המים האדירות שכיסו את הארץ כולה, מראשי ההרים עד תהומות הקרקע. אולם פתאום באמצע הפרשה, ישנה מילה אחת שנראית בסתירה לכל פשטות הכתובים:

2. בראשית ז: והמים גברו מאד מאד על הארץ ויכסו כל ההרים הגבהים אשר תחת כל השמים: ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם: כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה [ביבשה] מתו.

אחרי שפסוקים שלמים מתארים, עד כמה הייתה האדמה ספוגה במים, פתאום אומרת התורה ש"מכל אשר בחרבה – ביבשה – מתו". אבל איך נשארה יבשה תחת לחץ המים האדיר?

הנביא יחזקאל אומר חידוש: **כב,כד: בן אדם אמור לה, את ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום זעם.**

הנביא יחזקאל מעורר לנזוף בארץ ישראל: איך את מתנהגת כארץ לא טהורה והרי לא גושמת ביום זעם? רבי יוחנן בגמרא מסיק מכאן, שבארץ ישראל לא ירד המבול. זהו כפל הפסוקים: תחילה נאמר שכל העולם כוסה במים והבריות נחנקו. אחר כך מוסיפה התורה, שגם באותה נקודה יחידה שנתרה יבשה – בארץ ישראל – מתו הבריות מהחום שנוצר מהמים הרותחים ששטפו את המדינות מסביב.

זבחים קיג,א-ב: רבי יוחנן סבר, אתמוהי מתמה [הנביא יחזקאל]: ארץ ישראל וכי לא טהורה את?! כלום ירדו עליך גשמים ביום זעם?! ... וזהו שאמר 'מכל אשר בחרבה מתו' - לדידי דאמינא לא ירד מבול לארץ ישראל. משום הכי הוי יבשה (ומתו משום חום המים הרותחים מהארצות מסביב).

להוסיף: ההבנה שהיה מקום בעולם בו לא ירד המבול, מיישבת שתי שאלות גדולות: א. כיצד הציל הקב"ה בעלי חיים ענקיים, כמו הראם, שהוא סוג של אנטילופה שקרניה ענקיות ואינן יכולות להיכנס בתובה? אפשר לתרץ בפשטות שנח הכניס גורים קטנים שצמחו וגדלו אחרי המבול. אבל לדברי רבי יוחנן שלא היה מבול בארץ ישראל – מיישבת הגמרא בפשטות שהראם הובל לארץ ישראל.

ב. עוד שאלה מעניינת: הפרשה מתארת איך נח שולח את היונה לבדוק אם קלו המים מעל הארץ והיא שבה עם עלה זית בפיה. נח מבין שהעצים חזרו להצמיח עלים ומכאן שהמים ירדו והאדמה יבשה. כאן עולה תהייה בפשט הסיפור: איך זה יתכן? כיצד בתוך שבועות או חודשים ספורים, הצמיחו העצים עלים חדשים?

הרי רש"י מפרט שהלחץ האדיר של המים נמשך **חצי שנה** – מי"ז חשון עד סוף חודש אייר – וברור שהעצים נשברו לחלוטין ואולי גם שורשיהם בתוך האדמה נהרסו לגמרי. כדי להצמיח מחדש שורשים וגזע וענפים שיוציאו עלים, נדרשים חודשים או אפילו שנים. כיצד יתכן שכאשר נח שלח את היונה בסוף חודש אב, כמה חודשים אחרי תחילת ירידת המים, כבר היה גזע חדש שהוציא ענפים ועלים?

העניין ברור לדברי רבי יוחנן שלא ירד מבול בארץ ישראל:

שיר השירים רבה ד: 'ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה' ... ומהיכן הביאה אותו, רבי לוי אמר מעצי ארץ ישראל הביאתו, זהו שנאמר שארץ ישראל לא לקתה במי המבול.

כלומר: ארץ ישראל לא לקתה במבול בעוצמה אדירה כמו שאר העולם ולכן גזע העצים נשאר. אולם עדיין ארץ ישראל קיבלה מים משטף המים מההרים מסביב ולכן גם בה נשרו העלים ולא נותרו על

מלמטה, מסייעים לו מלמעלה. אבל **בלי אתערותא דלתתא, אין אתערותא דלעילא**. שום דבר מלמעלה אינו מתעורר, מטרם שנתעורר תחילה מלמטה על מה שעליו ישרה הדבר שלמעלה".
 מדהים: אפילו ארץ ישראל לא ניתנה לעם ישראל, עד שתרח ואברהם יזמו את העלייה מדעתם. יהודי לא מקבל שום דבר מלמעלה, עד שמבקש אותו מלמטה. ויש למצוא בדרך אפשר מסקנה גדולה ביחס לבקשות על הגאולה: לא מקבלים מה שלא מבקשים, ולכן הכרח לבקש ולהפציר ולייחל עד לגאולה שלמה.

העצים בזמן המבול. לאחר שהיונה מצאה עלה זית טרי, למד נח שהמים בארץ ירדו מתחת גובה העלים, ומכאן שגם בשאר העולם – כולל הרי אררט בהם נחה התיבה – החלו המים לרדת.

הרבי מוסיף נקודה נפלאה⁴: התורה מדגישה שהיונה הביאה עלה זית ולא עלה אחר. שכן עץ הזית מצטיין בחוסן שלו. עץ הזית נחשב לאחד העצים העמידים בטבע. בגליל ובירושלים יש עצי זית המוערכים למעלה מאלפיים שנה, מזמן בית המקדש השני. הם שרדו רעידות אדמה, מגיפות ואסונות טבע. יש טוענים כי עץ זית הוא העמיד בטבע ויכול לחיות לעולם, כל עוד מקבל השקיה.

סוד הנצחיות של עץ הזית נובע מכך, שהשורשים שלו חזקים מאוד ומחלחלים לסלעים ולעומק האדמה. בנוסף, הוא גדל כמו שיח, הגזע שלו גדל לרוחב ולא לגובה ולכן אפשר למצוא עצי זית עתיקים שגזעם רחב כל כך, עד שנדרשים כמה אנשים כדי להקיף את הגזע שלהם. לכן מדגישה התורה כי העלה היה עלה זית, שכן היונה מצאה עץ זית עבה וחסון, שגזעו שרד את המבול והיה צריך רק להצמיח עלים מחדש וממנו תלשה היונה עלה.

אחרי כל האריכות הזו אודות שבח ארץ ישראל בפרשתנו וסגולותיה המוקדמות, עולות השאלות המרכזיות בהן פתחנו: מי צריך את זה? למה האלוקים צריך ארץ בשעה שמלוא כל הארץ כבוד? מה זה משנה לאברהם אם עובד את ה' בארץ ישראל או במקום אחר? ולמה נקבעה הארץ דווקא בנקודה הבעייתית הזו, בשכונה הכי מופרעת במזרח התיכון?

בואו ניכנס לעומקה של המשמעות הרוחנית של ארץ ישראל.

ג. ר' שלום נגר מקרית ארבע, היה אחד הסודות השמורים של מדינת ישראל. שלום היה סוהר השב"ס ששמר על צורר היהודים, אדולף אייכמן, והאיש שנבחר לשלוח אותו לגיהנום. הוא זה שמשך את הידית שהפילה את אייכמן מעמוד התלייה.

הסוהרים אשכנזיים, שרובם היו צאצאי ופגועי השואה, היו סוערים מדי ומסוגלים לפגוע באייכמן בידיהם, לכן נגר התיימן נבחר להיות הסוהר הצמוד אליו. הוא היה טועם את האוכל לפני שהוגש לאייכמן, כדי לוודא שלא הוכנס בו רעל, ואם הוא לא מת תוך שתי דקות, האוכל היה מוגש לאסיר. המפקד אמר לו: "אם אתה תמות, יש מי שחליך אותך, אבל כמו האסיר הארוך אין עוד..."

זהותו של נגר הייתה סודית עשרות שנים, מחשש שיבולע לו, אבל בראשית שנות האלפיים היא פורסמה. תחנת טלוויזיה גרמנית הגיעה לביתו וביקשה לשמוע את זיכרונותיו מהאסיר הארוך. הוא הסכים בתנאי שהריאיון יתקיים ב'כולל בית המדרש' בקרית ארבע, בו למד מדי לילה עד הבוקר.

המראיין הגרמני נכנס לחדר הדחוס והסתבך עם העמדת התאורה. הוא התפלא על נגר, מה בחר לצילום את הלוקיישן המוזר? למה לא ניכנס לאולפן רחב ומואר? נגר אמר: "הסרט ישודר בטלוויזיה הגרמנית ואני רוצה שהעם הגרמני יידע, שלא רק הכוח היהודי ניצח, אלא התורה ניצחה. לא רק גופנו שרד בדרך פלאית, אלא מורשתנו, אמונתנו, התורה והקב"ה. עם ישראל חי ותורת ישראל חיה."

הרמב"ן מגדיר את ארץ ישראל בשלוש מילים: "פלטרין של מלך". ארמון המלך. הכוונה היא בשני היבטים: המרחב בו מתקיימים חיי המלוכה, והמרחב שמנכיח בצורה פיזית את ההדר המלוכותי.

כדי לקיים מלוכה, נדרשים אנשים שיתמסרו אל המלך, נדרש זמן בו ייקבעו מועדי המלוכה וההיסטוריה שלה, אבל מעבר לכך, נדרש מרחב פיזי בו מתקיימים חיי המלוכה. חיים של מלך ופאר שמשדר את יופי המלוכה.

שני היבטים הללו עומדים ביסוד ארץ ישראל: הארץ היא בראש ובראשונה, המרחב היחיד בעולם בו מתנהלים חיי קדושה ויכולים להתנהל עוד יותר כמובן, עד ביאת המשיח שאז יגיעו הדברים לשלימותם. אילו הייתה היהדות רק עניין אישי של יחיד, תפילה ולימוד עם הלב, אפשר היה לקיים

⁴ קיצרתי וכתבתי בצורה כללית ליופי הביאור, אבל בפרטיות יותר ראה בשיחה שם (לקוש חלק יא), שהרבי סובר שבפשט הכתובים ירד המבול גם בארץ ישראל.

אותה בכל מקום. אבל היהדות היא **חיים שלמים של קדושה**. היא שפה, היא לוח שנה, היא עיר בירה ומקדש של עבודת הקורבנות. היא שיטה כלכלית של שמיטה ויובל ואיסור הלוואה בריבית, ושיטה משפטית של נזיקין ועבדים וכו'.

מעבר לקיום המעשי, הארץ היא המקום שמנכיח את הקדושה בעין חושית. התבוננות בהיסטוריה של המקום הזה, מציפה את יד ה' ששומרת עלינו. בן גוריון אמר שמי שלא מאמין בניסים בארץ הוא לא ריאלי... נכון, ברגע של ניסיון נורא בו אנו נמצאים, קשה לדבר על ניסים, אבל נחשוב על ההיסטוריה כולה. במקום לשאול איפה היה האלוקים בשמחת תורה תשפד, נשאל איפה היה במלחמת העצמאות וששת הימים? במהפך המדהים בסוף מלחמת יום כיפור ובמלחמת המפרץ?⁵

ארץ ישראל היא הרבה יותר מהמקום בו יהודים מרגישים ביטחון וחופש דת. היא החיבור בין שמים וארץ, המרחב הפיזי שמארח בצורה גלויה את מה שמעבר לפיזי.

סוף דרשת הרמב"ן לראש השנה: הזוכים לישיב לפני הקב"ה בארצו שהם כמו רואי פני המלך, ואם זחירים בכבודו אשריהם... שהם שרויים בפלטרין שלו... ומהו הענין הזה שכתוב בהושע (ט, ג) 'ארץ ה'?' וכי אין העולם כולו ארץ ה'?... כי ה' ברא שמים וארץ ונתן על כל עם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע... אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא [שוכנת באמצע הכדור] נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליהם מן המלאכים קצין שוטר ומושל [אלא הוא עצמו מושל עליהם].

הרמב"ן מוסיף בסוף דבריו, נקודה שמבוארת הרבה בכתבי חסידות: "ארץ ישראל נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליהם מן המלאכים קצין ושוטר ומושל". הכוונה היא שכאן ההשפעה אינה עוברת בצורה נסתרת, דרך כוכבים ומזלות וכלי הטבע, אלא זורמת בגלוי מהקדושה. כאן יהודי יכול לראות בעיניו כיצד העולם מנוהל מלמעלה ולא מלמטה, כמו הסיפור היפה המובא בהערה⁶.

⁵ במלחמת המפרץ הראשונה נפלו בארץ 39 טילי סקאד מעיראק. הם פגעו פגיעות ישירות בבתים ובכל זאת שום חיי אדם לא נלקחו. האנשים היחידים שנפגעו היו אלו שנחנקו ממסכת האב"כ או הזריקו לעצמם את האטרופין מחשש להתקפה כימית... אבל כדרכם של יהודים להפעיל היגיון מתוחכם אמרנו: "הסקאד הוא טיל לא מדויק וטילי הפטריוט שהובאו מארצות הברית הגנו". ואז ביום האחרון של המלחמה, שעות לפני הפסקת האש, העיראקים ירו טיל אחד על מחנה צבאי אמריקאי בסעודיה ו-28 חיילים אמריקאים נהרגו... למה הדבר דומה? משל למלך שהיה מוכרח להעניש את בנו. המלך נתן לו ארבעים מלקות, אולם ברחמי המלך, כל המלקות היו חלשות ואילו במכה האחרונה הצליף בו בחוזק. הנסיך צרח מעוצמת המכה ולא הבין את אביו: אם אתה מרחם עלי, למה הכאבת באחרונה? ואם שונא אותי, למה הקלת עד האחרונה? ענה המלך: כדי שתדע שאני אוהב אותך, נתתי את המכה האחרונה כראוי, כדי שתבין ממה ניצלת...
⁶ הצדיק רבי מאיר אבוחצירא (הבבא מאיר), היה בנו הבכור של הבבא סאלי (ואביהם של רבי אלעזר, רבי דוד ורבי יקותיאל). הוא שימש שנים ארוכות כראש ישיבת חב"ד בעיר מידלת במרוקו ובשנת תשכ"ה עלה לאשדוד. בשנת תשכ"ב (1962) התנהל 'מבצע יכין', שבמהלכו הועלו ארצה כשמונים אלף יהודי מרוקו. המבצע נערך בהסכם חשאי עם חסן מלך מרוקו, שנהנה מתשלום תמורת כל יהודי שהותר לו לצאת את גבולות המדינה. יהודי בשם יצחק תורג'מן נכנס לחדרו וסיפר כי הוא מלא תשוקה לעלות לארץ, אך חושש מעתידו. הוא אנאלפבית, אינו יודע קרוא וכתוב ואיך יסתדר בפרנסה במקום תרבותי ומתקדם. רבי מאיר אמר: "סע לארץ בלי לחשוש. הקב"ה מפרנס מביצי כינים ועד קרני ראמים, וכי הם יודעים קרוא וכתוב?! ה' דואג לכולם והוא ידאג גם לך". רבי מאיר ראה שהיהודי מתקשה להתעודד והוסיף: "העובדה שאתה לא יודע לקרוא, תסייע לך בארץ". היהודי עלה ארצה, קיבל דירה בשיכון עולים והלך ללשכת התעסוקה לבקש עבודה. הוא הציג את עצמו כמי שעלה עכשיו ארצה ואז ברח לו מהפה: "אבל אני לא יודע קרוא וכתוב". אחרי רגע תפש מה אמר והחל להלקות את עצמו "מי מגלה דברים כאלו בראיונות עבודה?". אבל חיזק את עצמו באמונת צדיקים. אחרי כמה שעות הוא מקבל טלפון ממשד הביטחון: "בוא לראיון עבודה מחר בבוקר בקריה בתל אביב". בשבע וחצי התייצב בהתרגשות בקריה, אבל אף אחד לא קרא לו. אנשים נכנסים ויוצאים ואיש אינו מתעניין בו. הוא חשב שמישהו חמד לו לצון, אבל בשעה 12 בצהריים קרא לו הפקיד פנימה. ראיין אותו שעה ארוכה ואז הודיע לו שהוא התקבל לעבודה חשובה. "בחברת רפאל"ל שמייצרת את מערכות הנשק המתקדמות ביותר, ומצטברת ניירת רבה ואנו זקוקים לגרוס אותה מדי יום ביומו. אך אנו זקוקים לעובד נאמן שלא יטרח לקרוא את הניירת. בכל השעות שהמתנת מחוץ למשרד, עקבנו לראות אם אתה קורא מה כתוב סביבך. בשולחן על ידך היו מגזינים ויקרתיים וציפינו לראות אם תיטול לידך. בשלב מסוים של שעמום נטלת את אחד העיתונים, אבל החזקת אותו הפוך... ואז ידענו שאתה הכישרון שאנו מחפשים". הוא עבד ברפאל"ל שנים, וגם כשהגיע לגיל פנסיה, המשיכו להחזיק אותו שם כי לא מצאו עוד כישרון כמותו.

ארץ ישראל היא **סביבה מוארת**. כאן הקב"ה פועל בצורה גלויה ואפשר **להרגיש את הקדושה ואת הנוכחות האלוהית**. בחוץ לארץ, לעומת זאת, מקבלים שפע דרך לבושים והסתרים. בחוץ לארץ הרבה יותר קל ליפול במחשבות של "כוחי ועוצם ידי עשה לי". אם תשאל אנשים באמריקה, מה נותן ליהודי פרנסה – ואפילו אם הם יהודים יראי שמים – הרבה יותר קל ליפול בתשובות: "מי שהוא משכיל, למד באוניברסיטה, נראה יותר טוב באופן פיזי יצליח יותר בחיים". בארץ ישראל, לעומת זאת, כל אדם ישר שאינו משוחד, יאמר לך בפשטות: "בלי ניסים לא היינו כאן"⁷.

כעת אפשר להמשיך אל השאלה השנייה: מדוע נקבעה ארץ ישראל דווקא בנקודה הבעייתית הזו?

דברים יא: כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה - לא כארץ מצרים היא ... אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק [המים עולים מאליהם מהנילוס]. והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ... למטר השמים תשתה מים, ארץ אשר ה"א דורש אותה **תמיד** ... מרשית השנה ועד אחרית שנה.

ארץ ישראל היא מקום ייחודי בו אין דרך להסתדר לבד. היא הכי פגיעה וזה כוחה. אין לנו מקורות מים משלנו והשפע שלנו מגיע רק מהשמיים. **אנו יחידים במרחב עם בעיה כזו:** לאירופה ואמריקה יש גשם כל השנה, וגם בסביבה הקרובה: במצרים עולה הנילוס ומשקה בצורה קבועה (למרות שגם שם יש חוסר מים כיום). לבנון היא ארץ גבוהה ומקבלת מים מההרים. לסוריה יש את נהר החידקל. ערב הסעודית היא ארץ מדברית ולא חקלאית. ישראל היא המדינה היחידה באזור שהיא גם ארץ חקלאית שזקוקה לגשם וגם אין לה מקורות מים עצמאיים. ה' בחר עבורנו את הנקודה הזו, בה מוכרחים להרים עיניים למעלה. בהערה⁸ הובא משל נפלא.

הדברים התארכו, אבל נעיר בקצרה ותן לחכם ויחכם עוד: בכך מבאר הרבי בארוכה את נושא **המאבק על היאור**. הקרב בין משה לפרעה, מתנהל סביב היאור. פרעה מטביע את הילדים ביאור ואילו משה ניצל בדרך פלאית בתוך היאור. פרעה הולך אל היאור ומשה מכה ראשונה את היאור.

מה מונח כאן? היאור הוא שורש הכפירה של פרעה. בעוד שמשה בא מארץ ישראל, בהם יורדים הגשמים מהשמיים ולכן ברור שהאדם תלוי בקב"ה, פרעה גדל במצרים, בה היאור עולה במועדים קבועים באופן אוטומטי ומשקה את האדמה. הוא לא יודע מה זה תפילה ולא מבין מאיפה באו הרעיונות הללו שיש אלוקים שמנהל דוח שיח עם בני האדם ואכפת לו מהם.

כשפרעה מבקש להטביע את הילדים ביאור, הוא מבקש להטביע אותם בתפיסת היאור, האומרת שמה שתעשה זה מה שיהיה ואין דבר מעבר. מנגד, כשמשה ניצל בתוך היאור, הייתה זו סטירת לחי שהוכיחה שאין שום נקודה נפרדת מהקב"ה. אפילו הטבע הוא בסך הכול כיוונו על מעל לטבע.

במקום אחר, מבאר הרבי נקודה מופלאה: מדוע עמרם התחתן דווקא עם יוכבד מכל נשות ישראל? הרי לא היה שום דבר נורמלי בנישואים הללו? היא הייתה דודתו, נישואי ערווה שאסורים אחרי מתן תורה, וכשעשה בה ליקוחים פעם שנייה, היא הייתה זקנה בת 130 שלא יכולה ללדת בדרך הטבע?

התשובה מרעידיה את הלב: יוכבד הייתה האישה היחידה במצרים, **שהורתה בארץ ישראל**. היא הייתה נשמה ישראלית שגלתה לחוץ לארץ. וכדי לשבור את קליפת מצרים, להוציא את ישראל משם

⁷ בכך מבאר הרבי הרש"ב (ספר המאמרים תרנז עמוד נח) את דברי הגמרא בכתובות: "הדר בארץ ישראל דומה כמי שאין לו אלוה... כמי שעובד עבודה זרה". שכן בחוץ לארץ קל ליפול במחשבת עבודה זרה, לפיה השפע תלוי בדרכי הטבע.

⁸ למלך המדינה היו שני שרים מקורבים, שר החוץ ושר הביטחון. שלושתם היו חברי ילדות, למדו באותו בית ספר ועשו מסלול זהה בצבא ובפוליטיקה. פעם נעדר המלך מהמדינה ושני השרים מעלו באמונו וגנבו כסף מקופת הארמון. המלך היה כאוב ושבור מהבגידה של חבריו-אחיו, אבל היה מוכרח להעניש אותם חמורות. תחילה קרא לשר הביטחון: "החלטתי לגרש אותך מהמדינה לצמיתות, אך כיון שאני אוהב אותך, אעניק לך חמישים מיליון דולר מהם תוכל לחיות עד סוף חייו". אחר כך קרא לשר החוץ ואמר: "עונשך יהיה כזה, המדינה תפסיק לשלם לך משכורת וכל ראש חודש תצטרך לבוא אלי ולבקש תמיכה לשרוד את החודש". כאשר יצאו שני השרים, פרץ וויכוח את מי אוהב המלך יותר? שר הביטחון אמר שאותו אוהב יותר והראיה שסידר אותו עם חמישים מיליון דולר לכל חייו. אמר שר החוץ: "טיפש, אותך הוא לא רוצה לראות יותר ולכן נתן לך את האפשרות להסתדר. ממני הוא לא מסוגל להיפרד ולכן מכריח אותי לבקר אצלו כל חודש מחדש..."

ולהוכיח לעולם כולו ש"אני ה'", נדרש ילד שגדל אצל אימא עם תפיסה ארץ ישראלית. שגדלה בארמון המלך ומציאות הנס היא יותר ברורה לה ממציאות הטבע.

ליקוטי שיחות ו/30,33-34: אחד החילוקים בין ארץ ישראל למצרים הוא, שבמצרים לא יורד גשם וצמיחת התבואה מתרחשת בזכות הנילוס. הנילוס עולה בתקופה קבועה ומשקה את האדמה. וכיון שלא רואים את ההשגחה האלוקית, יכולה לבוא מחשבה ש'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'. אולם בארץ ישראל 'למטר השמים תשתה מים', וזאת בכדי שיהיו הכול תולים עיניהם כלפי מעלה וכך יהודי יודע שכמה שלא יתאמץ בכוחות עצמו לחרוש ולזרוע, הוא מוכרח את הסיוע של הקב"ה.

ולכן משה היה צריך לבוא מאימא שהורתה **מחוץ למצרים**. משום שישנו כלל ש'אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים' ולכן עשה הקב"ה שהורתה של יוכבד תהיה בארץ ישראל, בכדי שמשה יהיה מסוגל להיות מושיעם של ישראל, לבטל את לבושי הטבע של גלות מצרים ולהפגין את מציאות הנס.

המסקנה למצבנו המורכב היא ברורה מאליה: כדי לעזור לחיילים הגיבורים שלנו, עלינו לחזק את הזהות הדתית של הארץ. כדי שארץ ישראל תשמור עלינו – אנו מוכרחים לשמור עליה שתהיה ראויה לשמה, "ארץ הקודש". זה הזמן לקבל תוספת החלטה למען יושבי הארץ והקשר העמוק בין כל נשמות ישראל – מכל העולם כולו – יחזק את "נשמת ישראל הכללית" ונזכה לניצחון על אויבינו, ננקמת דם עבדיו השפוך, ומעבר לכל, לגאולה אמתית ושלמה בכל המובנים בקרוב ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**